

UN ÉCRIVAIN DE L'EXIL (HORIA VINTILĂ)

Mădălina-Violeta DÎRMINĂ*

Abstract: Born in Segarcea, he graduated from the Saint Sava National College, then studied Law, and then Letters, including terms at universities in Italy and Austria. An associate of the far-right thinker Nichifor Crainic, Horia sat on the editorial board of his *Sfarmă Piatră* journal.

Keywords: imagination, exile, Ovide.

„Pentru a supraviețui fără să-mi pierd mințile de durere am hotărât, cu mulți ani în urmă, să mă lărgesc frontierele țării mele și să consider Europa ca o patrie mai mare...” Vintilă Horia

L'exil est une période pleine de nostalgie, une perte de l'identité, une situation limitée, un chemin plein des obstacles, un déracinement, un éloignement des pays natal. Il y a beaucoup de gens qui réussiront s'adapter, mais les autres vivront la nostalgie du passé. Chaque personne percevra, dans sa propre manière, l'éloignement des pays natal, la période de l'exil.

Vintilă Horia, Basil Munteanu, Mircea Eliade et Pamfil Șeicaru sont les auteurs qui ont mis en évidence la littérature de l'exil.

L'auteur déclare, dans plusieurs interviews, que l'exil pour un écrivain ne signifie pas vivre dans un autre pays, mais une forme connaissance. (Angela Comnène, 1993 : 53)

Il fait partie de l'équipe de collaboration de la revue „Destin. Revistă din cultura românească” près de Mircea Eliade, Ștefan Baciuc, Basil Munteanu, Monica Lovinescu, Virgil Ierunca, Pamfil Șeicaru et Paul Miron. Il a participé au développement de la culture de l'Oltenia.

Vintilă Horia est une personnalité importante de l'exil roumain, un symbole de l'extra-territorialité qui a marqué toute la culture roumaine. Comme Mircea Eliade il a abordé l'étude des mythes d'une vision gnostique-chrétienne:

Ne-a dăruit un spațiu de elevație și de regăsire a permanentelor, ne-a văzut mereu rolul major de stăjeri ai Europei peste timpurile apocalipsului comunist și ne-a proiectat veșnic într-o patrie eternă, topind trecut, prezent și viitor la focul nostalgic al originilor redescoperite. A privit ca pe o încercare a destinului chiar loviturile cu care am știut uneori în ceasul întunecat al teroarei proleculiste să-l împrăștiăm în depărtare și să ne decidem de numele și de activitatea lui profund românește. (Nicolae Florescu, 1992: 5)

L'approche avec l'oeuvre d'Eugène Ionesco c'est le concept „homo ideologicus”, un être bouleversé par des vérités produites par la raison, c'est la conception de l'auteur en ce qui concerne les „rinocerii absurdului”. (apud., Ileana Vajda, 1992: 7)

Son oeuvre est une manifestation de l'exil: „Patria este locul unde destinul ne obligă să trăim, adică să meditam, chiar de ar fi o închisoare sau această luntre care va fi locul meu, contactul meu cu viața timp de două zile și-o noapte.”(apud., Ileana Vajda, 1992: 7)

* Université de Pitești, dirminamadalina1987@yahoo.com

La réponse de l'auteur concernant les signes cryptiques de la littérature est la suivante: „Direcția simbolică a literaturii mele? Poate exilul ca tehnică a cunoașterii, la fel de revelator ca dragostea sau moartea.” (*ibidem.*)

Le romancier est un vrai connaisseur mais sa préoccupation est de chercher des vérités fondamentales: „Misiunea artistului se poate asemăna cu cea a omului din culise care, ridicând cortina, dezvăluie lumea nebănuită a scenei, o lume de neînțelesuri limpezi și de fapte luminoase pe care le ținea în umbră perdeaua obișnuită a vieții.” (Cristian Radu, 1996: 9)

Monica Nedelcu montre que dans la conception de l'auteur les romans ne sont que des techniques des connaissances: „Autorul consideră că literatura, și în special romanul, este terenul cel mai adecvat pentru o apropiere a diverselor tehnici de cunoaștere și subliniază că romancierul oferă lumii actuale posibilitatea unei sinteze gnoseologice.” (Gheorghe Glodeanu, 1996:5)

La rencontre avec Giovanni Papini le stimulera pour continuer sa carrière de romancier, il l'aide publier ses poèmes dans la revue *Il Perseo*, mais il publiera des essais et de critique littéraire dans la revue *Ultima*:

Omul papinian se poate întâlni numai printre intelectualii frământați pînă la propria lor răstignire de întrebările și incertitudinile actualității. A cuprinde într-o viziune măreață toată gama spiritului omenesc, a încerca să-i cucerești cu sînge fiecare poziție și a cădea istovit de măreția efortului pentru a te ridica asupra și a reîncepe calvarul aceleiași căutări, iată schema dinamică a unei tipologii cu totul moderne. (Mircea Muthu, 1998:531)

Papini est l'ami de Vintilă Horia, il est une source d'inspiration pour son oeuvre:

Îi iubesc pe Papini pentru că e prevestitorul spiritual al generației mele. Deși s'a născut și a trăit în Italia, deși a luptat pentru refecerea spirituală a Italiei, deși revista pe care a scos-o la Florența a încercat să dea unei generații de creatori aspectul unei falange conștiente de marile ei destine, Papini a rămas un singuratic. (Vintilă Horia, 1939:2)

«Le paysan du Danube» publiera le roman *Dieu est né en exil (Dumnezeu s-a născut în exil, 1960)*, un roman qui a à l'origine l'admiration que l'auteur a pour Publius Ovidius Naso (43 î.e.n – 17 e.n.):

Cred că pînă în 1957, când am început să scriu *Dumnezeu s'a născut în exil*, am avut de îndurat ani grei din care nu știam cum să ies, procesul meu de înscriere în exil aflându-se într-o permanentă luptă cu adaptarea la limba spaniolă în care trăim dar și cu înrădăcinarea din ce în ce mai disperată în limba română, pe care nu o putem părăsi fără primejdia de a mă pierde. Scrierea romanului ovidian în franceză mi-a oferit o cale de mijloc, un fel de echilibru psihic din care și acum îmi trag liniștile. (Florin Manolescu, 2003:379)

L'auteur s'informe beaucoup avant de commencer la rédaction du roman, comme principale source d'inspiration a été l'oeuvre d'Ovidius: *Ars amandi, Remedia amoris, Fasti, Metamorphoseon libri etc.*, mais il a lu les études des gètes-daces de Vasile Pârvan.

C'est un roman autobiographique, même l'auteur confie que: „Experiența lui Ovidiu este a mea. Între destinele noastre am văzut totdeauna un paralelism fatal.” (Claude Sarraute, 1960)

Le roman *Dumnezeu s-a născut în exil* sera écrit en français, il a été publié en 1960 à Arthème Fayard, avec une préface de Daniel Rops de l'Académie Française,

avant d'avoir ce succès le roman a été refusé par les éditions Plon et Seuil. En 1960 il obtiendra, pour ce roman, le Prix Goncourt et il a déclaré:

Acest spectacol rămâne pentru mine de neuitat – scrie laureatul. Timp de două săptămâni el a divizat universul intelectual și politic în două tabere: pe de o parte nu am fost decât eu, de cealaltă, tot ceea ce are mai zgomotos această lume josnică. O întreagă lume. Eu întrupam miile de nevinovați care umpleau închisorile din România și la care nu încetam să mă gândesc, căci făceam parte cu toții din aceeași nedreptate, din aceeași compactă și imensă singurătate. (Vintila Horia, 1966:26)

Le chevalier de la résignation, est un autre roman de la «trilogie de l'exil» (*Le chevalier de la résignation*, 1961, *Les Impossibles*, 1962 et *La septième lettre*, 1964). Le roman qui ferme la «trilogie de l'exil» est *Persécutez Boèce!*. „toate trei zugrăvesc într-un fel Istoria Românilor, de la Ovidiu încoace, într-un fel sau dintr-o perspectivă de istorie-actualitate pe care nimeni nu a realizat-o până acum la noi.” (*ibidem*. :382)

La drame du personnage principal c'est la drame de l'écrivain:

Există un paralelism evident între tot ce s-a petrecut cu mine în mijlocul acestui supliciu și istoria *Cavalerului Resemnării*. [...] Rog deci pe cititorii mei să judece prin prisma *Cavalerului Resemnării* tot ce s-a întâmplat cu mine și cu premiul Goncourt. (Florin Manolescu, 2003:136)

Dans *Journal d'un paysan Danube* l'auteur affirme que l'exil est un noyau spirituel de son oeuvre, ainsi l'exil et l'amour sont des structures de son oeuvre. Aussi dans cette oeuvre l'auteur avoue, de sa propre expérience, les souffrances de l'exil, la période de cauchemar que les hommes ont été obligés à vivre:

Am întâlnit mulți oameni veniți din România care mi-au povestit suferințele lor. Aproape toți au trecut prin pușcărie și aventura fiecăruia ar merita o cronică. Toți vor să vorbească, să spună totul, ca și cum ar fi trimiși de cei care n-au putut să evadeze, să-i reprezinte în fața noastră [...]” (Vintilă Horia, 1966 :183)

L'exil pratiqué par Vintila Horia est dans *l'intérieur*, cet exil renvoie au exil de Homer, en comparaison avec la nudité transhumante d'Ulise du Joyce: „Pentru el, exilul a fost axa unei creații de primă mărime, din perspectiva unui moralist.” (Constantin Ciopraga, 1992:1)

Le personnage principal de ses oeuvres est l'artiste exilé qui vit dans une monde pleine de souffrance: „Exilatul, omul care a pierdut totul, nu va fi el predestinat să judece lumea oamenilor așezați denunțându-le ipocrizia și nedreptatea?” (Ion Văduva – Poenaru, 2001:444) c'est la question qui se pose l'auteur.

La prose *Una mujer para el Apocalipsis* («Une femme pour l'Apocalypse», 1968) reprend le schéma diégétique de l'oeuvre *Adam si Eva* de Liviu Rebreanu, l'action de tout le roman se passe en Espagne. Une jeune qui s'appelle Blanca, veuve, elle aura une relation avec Manuel, étudiant au médecine:

„Iubire și eternitate, femei – cunoaștere, exil și suferință, moarte și transfigurare, aceste concepte sînt vii în toate cărțile mele, dar în nici o alta ca în *O femeie pentru Apocalips*, roman al celei de-a patra dimensiuni, cum a fost numit, și care dă seamă limpede despre activitatea mea în fața timpului meu, al meu și cel general, timpul în sine”. (Mircea Muthu, 1998:536)

Ce roman est construit sur les trois dimensions temporeles: le présent, le passé et le futur:

Când scrisese *O femeie pentru Apocalips* mă găseam tocmai în următoarea împrejurare: aceea a scriitorului care, odată trecut prin desigurile filosofiei, ale psihologiei și ale epistemologiei, voia să facă din roman ceva mai mult decât atât. Și acest ceva mai mult nu era decât o altă ieșire în afară din timp. (Vintilă Horia, 1977:28)

Le dernier roman écrit en roumain est *Mai sus de miazănoapte*, le roman a comme thème l'histoire de la Moldavie, mais l'héros est Ștefan cel Mare. L'auteur nous présente la Roumanie qui doit être jugé par ses grands traditions.

Après les événements de 1989 il sera optimiste, mais il ne sera pas influencé par ces événements:

După evenimentele din '89 ne-am întâlnit la câteva zile de la moartea tiranului. Speranța unei schimbări pusese stăpânire pe noi, și așteptam primăvara ca o adevărată renaștere, ca o dezrobire.

Vintilă, optimist din fire, nu s-a lăsat înșelat de evenimente.

„Amăgitoare dezrobire”, mi-a spus el mai târziu, pe măsură ce lucrurile luau alt curs. Da, amăgitoare dezrobire, cum spunea el, aproape profetic. Faustic? Într-un fel. Ca acel vers a lui Goethe:

„Er ist schon lang'ins Fabelbuch geschriben

Den Bösen sind vir los, die Bösen sind geblieben. (Angela Comnène, 1993 :53)

Vintilă Horia souhaite revenir dans son pays et passer les derniers ans de sa vie, mais la fin a été inévitable. Le poème *Patria* de Ștefan Baciuc a étonné:

Patria e un măr / într-o vitrină de băcănie japoneză / pe strada Liliha / în Honolulu, Arhipelagul Sandwich / sau o placă de patefon / ascultată în tăcere în Mexico / - Maria Tănase lângă vulcanul Popocatepetl - / patria e atelierul lui Brâncuși la Paris / patria e peisajul lui Grigorescu / într-o după-amiază de toamnă la Barbizon / sau Rapsodia Română auzită într-o dimineață / în Port-au-Prince în Haiti / și patria e mormântul lui Aron Cotruș / în California / patria e o ciocârlie care se înalță oriunde / fără frontiere și fără intenții / patria e un concert de Dinu Lipatti / la Lucerna, Elveția, într-o seară ploioasă / patria e această adunare de fețe / de întâmplări și de sunete / împrăștiate peste tot globul / dar patria e / mai ales / o clipă de tăcere. // Asta e patria. (Gabriel Stănescu:43-44)

Son oeuvre est un exercice d'libération mystique, une conquête des espaces intérieurs. Vintilă Horia, en exil, reste un écrivain sans des repères existenciales, mais il essaye une reconstruction où il vit au même dimension:

[...]ținând seama de asasinarea metodică a culturii românești sub ocupație, o răspundere fără margini apasă pe umerii celor care, în urma atâtor împrejurări fericite, se bucură azi de libertatea de dincolo de granițele Țării. Pe umerii acestor câtorva sute de intelectuali români – studenți, profesori, cărturari, scriitori, artiști – apasă astăzi o misiune care ar fi făcut să șovăiască chiar titani ca Eminescu, Hasdeu, Iorga. Pentru că nu mai e vorba, ca altădată, pur și simplu de a ceti și scrie cărți, de a fi, cum se spune «intelectual». E vorba de a prelua o întregă tradiție spirituală, de a o păstra vie și spornică, de a o îmbogăți și, mai ales, de a o preface în așa fel încât ea să poată face față zguduirilor tragice de mâine. (Mircea Eliade, 1992: 28-7)

Références

Ciopraga, Constantin, „Un cavalier al spiritului”, *Jurnalul literar*, septembrie 1992, serie nouă, an III, nr. 23-26, p. 1

Comnène, Angela, *Rencontre de dernière heure avec les écrivains VIRGIL GHEORGHIU à Montréal et à Paris et VINTILA HORIA à Madrid*, Humanitas nouvelle optique, Canada, 1993

Eliade, Mircea, *Împotriva deznădejdii. Publicistica exilului*, ediție îngrijită de Mircea Handoca, cu o prefață de Monica Spiridon, București, Humanitas, 1992

Enescu, Radu, „Vintilă Horia, Omul, amicul”, *Memoria*, 1994, nr. 11, p. 26

Florescu, Nicolae, „Biruință prin suferință”, *Jurnalul literar*, septembrie 1992, serie nouă, an III, nr. 23-26, p. 5

Glodeanu, Gheorghe, „Vintilă Horia și romanele exilului (I)”, *Tribuna*, 18-24 aprilie 1996, serie nouă, an VIII, nr. 16, p. 5.

- Manolescu, Florin, *Enciclopedia exilului literar românesc 1945-1989*, Editura Compania, București, 2003
- Muthu, Mircea, *Dicționarul scriitorilor români*, D-L, Editura Fundației Culturale Române, București, 1998
- Radu, Cristian, „Publicistica lui Vintilă Horia”, *Tribuna*, 14-20 noiembrie 1996, serie nouă, an VIII, nr. 46/ p. 9
- Sarraute, Claude, „Un entretien avec M. Vintilă Horia”, *Le Monde*, 26.11.1960
- Vajda, Ileana, „Jose Luis Ontiveros Vintilă Horia sau literatura exilului”, *Orizont*, 14 februarie 1992, serie nouă, an IV, nr. 6, p. 7
- Ion Văduva – Poenaru (coordonator general), *Enciclopedia marilor personalități din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului*., vol. III, Editura Geneze, 2001
- Horia, Vintilă, *Journal d'un paysan*, Éditions de la Table Ronde, Paris, 1966
- Horia, Vintilă, „Giovanni Papini și sensul unei generații (cu 5 clișee)”, *Meșterul Manole*, septembrie – decembrie 1939, an. I, nr. 7-10/, p. 2
- Horia, Vintilă, „Un scriitor împotriva veacului”, *Revista Scriitorilor Români*, 1977, nr. 14, p. 28.